

นโยบายสาธารณะไทยกับการปรับตัวในกรอบแนวคิดเสรีนิยมใหม่ Thai Public Policy adaptation to Neoliberalism concept

ทวีศักดิ์ สุรชาติธำรงรัตน์

อาจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
veesak08@hotmail.com

บทคัดย่อ

การเคลื่อนตัวของแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ ที่ก่อตัวเป็นรูปธรรมชัดเจนตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1970 ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก หรืออาจเรียกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโลกาภิวัตน์ รวมทั้งนโยบายสาธารณะไทยด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐไทยจะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อรับมือหรือปรับตัวต่อแนวคิดเสรีนิยมใหม่ทั้งในมิติเชิงเศรษฐกิจและมิติเชิงสังคมการเมือง บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจต่อแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ที่เข้ามาพร้อม ๆ กับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีกรอบความคิดสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ สนับสนุนการค้าเสรี สนับสนุนกรรมสิทธิ์เอกชนที่เข้มแข็ง มีฐานความเชื่อในเรื่องพลังการผลิตของภาคเอกชน สนับสนุนการเคลื่อนย้ายทุนทั้งภายในและระหว่างประเทศอย่างเสรี และสุดท้ายคือเสรีนิยมใหม่ในกรอบของรัฐที่เป็นประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกันผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะไทยให้ปรับตัวต่อแนวคิดเสรีนิยมใหม่ 5 ประการเช่นกัน อันได้แก่ การทำความเข้าใจในกระแสโลกาภิวัตน์ 4 กระแสหลัก การเข้าใจเรื่องการสร้างรัฐประชาธิปไตยและเสรีภาพปัจเจกชนหรือเสรีภาพผู้ประกอบการ การสร้างความเป็นนิติรัฐ การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร และสุดท้ายคือการกลับมาทบทวนจุดยืนของหลักการนโยบายสาธารณะไทยในกรอบประชาธิปไตยอีกครั้ง

คำสำคัญ: เสรีนิยมใหม่ นโยบายสาธารณะ โลกาภิวัตน์

Abstract

This article presents overview of Neoliberalism concept influence in Thai-Public Policy. That is structure of globalization came within view in economy social and political structure since 1970s. Neoliberalism pressure not only worldwide but also Thai-Public Policy and that is why importance problem to Thai-state for adapting globalization. Author have present to be understood and adaptability Neoliberalism for Thai-Public Policy in 5 descriptions related, trend of globalization, private ownership, private production, free capital transfer and democracy state. Meanwhile, and also present 5 guidelines for Thai-Public Policy to adaptation Neoliberalism related, understanding four major characters of globalization, understanding democracy state and liberty concept, rule of law state, decreasing gap of resource access, and reconsider standpoint of Thai-Public Policy principle in frame of democracy state.

Keywords: neoliberalism, public policy, globalization

บทนำ

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีที่กลายเป็นกระแสหลักไปทั่วโลกในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับโดยความไม่เต็มใจหรือการตอบรับอย่างกระตือรือร้นของนโยบายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศต่างๆ อย่างไรหรือไม่ก็ตาม เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐหรือระบบการเมืองในประเทศต่างๆ จะต้องทำความเข้าใจต่อสถานการณ์รูปแบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม แบบเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) ซึ่งอาจเป็นเรื่องใหม่ของแวดวงการศึกษาไทย โดยเฉพาะในสาขาทางรัฐประศาสนศาสตร์ แต่ในความเป็นจริงแล้วแนวคิดเสรีนิยมใหม่ได้ก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างในมิติเชิงนโยบายของประเทศต่างๆ มาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 กรอบความคิดเสรีนิยมใหม่ได้เพิ่มอิทธิพลต่อโลกอย่างมีพลวัต แน่นนอนว่าเสรีนิยมใหม่พัฒนามาจากกรอบเสรีทุนนิยมแบบตะวันตก ที่กลายเป็นโครงสร้างหรือกรอบการเมืองพื้นฐานในทุกๆ พื้นที่ของสังคม (สรวิช ชัยนาม, 2555 : 76-77) และพัฒนาไปสู่การเป็นกระแสหลักของนโยบายประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศมหาอำนาจทุนนิยมเสรี ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย ฯลฯ นอกจากนี้แนวคิดเสรีนิยมใหม่ได้ขยายตัวไปสู่กรอบความคิดขององค์กรระดับโลกอย่าง ภาวการณ์ค้าโลก (World Trade Organization) เป็นต้น

จึงอาจสรุปได้ว่าประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาชาติ ภายใต้ข้อผูกพัน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในระดับรัฐต่อรัฐ หรือต่อองค์การระหว่างประเทศที่เรามีสถานะเป็นสมาชิก จึงมีข้อผูกพันในการปฏิบัติและดำเนินนโยบายเพื่อให้สอดคล้อง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศ อีกทั้งในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างสมดุลต่อผลประโยชน์ของประชาชนในประเทศอันหลากหลาย จึงจำเป็นอยู่เองที่นโยบายสาธารณะไทยจะต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้

วัตถุประสงค์ของบทความนี้

มีสำคัญ 3 ประการ คือ

หนึ่ง ทำความเข้าใจและชี้ให้เห็นถึงแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่อาจก่อให้เกิดปัญหาเชิงนโยบายสาธารณะของประเทศอย่างไรโดยสังเขป

สอง วิพากษ์และชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญที่กำลังเกิดขึ้นในเชิงนโยบายสาธารณะไทยต่อกระแสเสรีนิยมใหม่ที่ผ่านมา ได้กระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งในแง่ของประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายสาธารณะ และการตอบสนองในการแก้ปัญหาของการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านได้อย่างไร

สาม สรุปข้อเสนอแนะต่อการปรับตัวในนโยบายสาธารณะไทยให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงในกรอบของเสรีนิยมใหม่ ให้บรรลุผลในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ทันต่อกระแสหลักของโลก

ทำความเข้าใจเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) และการก่อให้เกิดปัญหาเชิงนโยบายสาธารณะไทย

เสรีนิยมใหม่ หลายคนอาจเข้าใจว่าเป็นเพียงกรอบความคิดมิติเชิงระบบเศรษฐกิจ แต่เสรีนิยมใหม่นั้นยังมีมิติในปริมนทลหนึ่งของสังคมการเมืองที่พัฒนาไปสู่สภาวะหลังสมัยใหม่ (Post-Modern) ด้วย กล่าวอย่างสังเขปในเชิงแนวคิด คงต้องหยิบคำอธิบายนิยามของนักวิชาการ Jean-Francois Lyotard ที่กล่าวว่า ยุคโพสต์โมเดิร์นคือการที่ “สัญญาชั่วคราว” มาแทนที่ “สถาบันถาวร ทั้งในปริมนทลของวิชาชีพ อารมณ์ กามารมณ์ วัฒนธรรม ครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนในกิจการทางการเมืองด้วย” (เดวิด ฮาร์วี, 2555 : คำนำ6) หรือคำจำกัดความที่กระชับที่สุดเข้าสู่ใจกลางกรอบแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่สุดคือ การฟื้นฟูอำนาจชนชั้นฝ่ายทุนหรือผู้ประกอบการ โดยสามารถสถาปนาแนวคิดนี้ตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 (เดวิด ฮาร์วี, 2555: 17-24 และปรากฏชัดเจนในช่วงนโยบายของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน

ประเทศสหรัฐอเมริกา และนางมาร์กาเรต แท้ซเซอร์ของประเทศสหราชอาณาจักร ต่อขยายแนวคิดนี้ไปทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะของประเทศต่างๆรวมทั้งประเทศไทย

วิพากษ์ปัญหาสำคัญที่กำลังเกิดขึ้นในเชิงนโยบายสาธารณะไทยต่อกระแสเสรีนิยมใหม่

ประการที่หนึ่ง การสนับสนุนการค้าเสรี อิทธิพลเสรีนิยมใหม่ในเรื่องนี้เห็นได้เจเนียงในภาคปฏิบัติ ผ่านองค์การระดับโลก อาทิ องค์การการค้าโลก รวมทั้งกลุ่มองค์กรทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น สหภาพยุโรป กลุ่มเอเปค หรือแม้กระทั่ง อาเซียน ฯลฯ ล้วนแล้วแต่มีวาระสำคัญ คือ การสนับสนุนการค้าเสรีผ่าน กิจกรรมทางเศรษฐกิจการเมืองมากมาย

ประการที่สอง สนับสนุนการสร้างกรรมสิทธิ์เอกชนที่เข้มแข็ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เสรีนิยมใหม่สนับสนุนหลักเกณฑ์และการออกกฎหมายต่างๆ เพื่อเอื้อให้กับ “ตลาด” ทำงานได้อย่างเป็นอิสระและอยู่ในกรอบการค้าเสรี อาทิ การคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญา การออกกฎหมายเพื่อแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นเอกชน หรืออย่างน้อยก็คือการแปรรูปที่เอกชนสามารถเข้ามามีส่วนในการเป็นเจ้าของและการบริหารแบบเอกชน เพราะการแปรรูปคือการสร้างกรรมสิทธิ์ให้ภาคเอกชนที่เสรีนิยมใหม่เชื่อว่าจะสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกว่ารัฐดำเนินการเองหรือเข้าไปแทรกแซงกลไกตลาดเสรีมากเกินไป อันเกิดขึ้นในองค์กรรัฐวิสาหกิจไทยหลายแห่งในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่มีฐานความเชื่อว่า การขจัดความยากจน สามารถทำได้ที่สุดโดยอาศัยตลาดเสรีที่ให้อำนาจต่อผู้ประกอบการปัจเจกชน รวมทั้งมีนัยยะในการกระตุ้นให้ปัจเจกชนรับผิดชอบต่อการยกระดับมาตรฐานชีวิตตนเอง

ประการที่สาม เชื่อในพลังการผลิต การจัดการของปัจเจกชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เสรีนิยมใหม่ตั้งอยู่ฐานความเชื่อในเรื่องเสรีภาพในการดำเนินการระบบเศรษฐกิจ และยังมีพื้นที่ความหมายรวมไปถึงเสรีภาพส่วนบุคคลในตลาดเสรี ที่จะต้องดูแลรับผิดชอบในการยกระดับชีวิตของตนเอง ทั้งนี้โดยรัฐเข้าแทรกแซงน้อยที่สุด รัฐไทยจะต้องเข้าใจกระบวนการทำงานแบบองค์กรยุคใหม่ที่แม้บางครั้งไม่อาจประเมินได้ด้วยผลกำไรแต่เน้นการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม (อัมพร อารังลักษณ์, 2553: 84-85) ด้วยเหตุผลนี้เอง ที่นโยบายสาธารณะสาธารณะสุขของไทย ยกตัวอย่างเรื่อง โครงการรักษา 30 บาทรักษาทุกโรคซึ่งเคยเป็นนโยบายที่ค่อนข้างแข็งแกร่งของนโยบายสาธารณสุขไทยมาในช่วง 15 ปี และได้รับการยอมรับทั้งจากภาคประชาชนและในระดับนานาชาติ จึงเริ่มถูกตั้งคำถามมาตลอดในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ทั้งในเชิงค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องแบกภาระงบประมาณสาธารณสุขติดลบเกินกว่าแบกภาระได้ และมีคำถามถึงการรับผิดชอบทางเชิงปัจเจกชนต่อตนเองในด้านการรักษาพยาบาล แม้ว่านโยบายดังกล่าวยังคงรักษาฐานความเห็นพ้องของภาคประชาชนไว้ได้ แต่ก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงแรงกดดันอย่างหนักซึ่งเป็นผลมาจากกรอบแนวคิดเสรีนิยมใหม่นั้นเอง

ประการที่สี่ การเคลื่อนย้ายทุนในประเทศและระหว่างประเทศอย่างเสรี จึงไม่เป็นเรื่องน่าสงสัยใดๆที่องค์การระดับโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การการค้าโลก ได้สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกทั้งหมด ขจัดอุปสรรคทุกประการในการเคลื่อนย้ายทุน ผ่านมาตรการทางกฎหมาย อาทิ กำแพงภาษี (เจมส์ ฟูลเซอร์, 2554: 172-176) หรือแม้แต่เรื่องอุปสรรคจากท้องถิ่นที่การคัดค้านการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชนหรือทุนโลกาภิวัตน์ ข้อโต้แย้งที่เคยมีมาตลอดช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย ที่เป็นตัวอย่างสำคัญคือเรื่องกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ยินยอมให้ชาวต่างชาติซื้อที่ดินในนามปัจเจกชน เคยเป็นปราการอันแข็งแกร่งในการปกป้องทรัพยากรภาคเศรษฐกิจไทย ก็ต้องปรับเปลี่ยนกรรมสิทธิ์การถือครองได้ในรูปแบบต่างๆได้ อาทิ ห้างอาคารชุด ฯลฯ ล่าสุดคือนโยบายขยายการให้ทุนต่างชาติเช่าอสังหาริมทรัพย์ยาวนานได้ถึง 99 ปี ภายใต้หลักการ *การค้าเสรี* จึงไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจนักที่จะเห็นภาพการเคลื่อนไหวคัดค้าน ถึงแม้กระทั่งการปะทะเชิงผลประโยชน์ของภาคประชาชนชน ท้องถิ่น กับโครงการต่างๆภายใต้ วาทกรรมใหม่ด้านการพัฒนา อาทิ โครงการทำเรื่อน้ำลึกปากบารา โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานทดแทนจากขยะชุมชน อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี หรือกรณีศึกษาที่มีข้อแย้งในเชิงนโยบายสาธารณะของไทยมาอย่างยาวนานนั่นคือ กรณีเขื่อนปากมูล จ.อุบลราชธานี รวมทั้งการไล่

หรือชุมชนต่างๆ เพื่อแทนที่ด้วยโครงการที่มีเบื้องหลังกลุ่มทุนทั้งทุนภาคเอกชนและทุนรัฐวิสาหกิจโดยดำเนินการไปภายใต้วาทกรรมของการพัฒนา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554: 135-147)

ประการที่ห้า เสรีนิยมใหม่โดยหลักการทั่วไปภาคการเมืองและสังคม ยังคงสนับสนุนรัฐที่เป็นประชาธิปไตย แต่ก็มีบางประเทศมีแนวโน้มมีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบชาตินิยมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งนับเป็นเรื่องอ่อนไหวพอสมควร นักวิชาการแนวรัฐประศาสนศาสตร์ใหม่บางคนกล่าวถึงนโยบายสาธารณะที่อ้างเป็นผลประโยชน์มหาชนของชาติว่าถูกสร้างเป็นวาทกรรมทางการเมือง (แกรี แอล วอมสลีย์, 2546: 108) แม้ในด้านหนึ่งเสรีนิยมใหม่ดูไปกันได้กับกระแสโลกาภิวัตน์ แต่การเร่งการขับเคลื่อนด้วยการปลูกแนวคิดชาตินิยมจะถูกนำมาใช้ในกรณีที่แนวคิดเรื่องเสรีภาพปัจเจกชนในเชิงการผลิตต้องมีอุปสรรค เมื่อไม่สามารถใกล้เคียงผลประโยชน์กับเสรีภาพประชาธิปไตยเสียส่วนใหญ่ อันเนื่องมาจากด้านหนึ่งแนวคิดประชาธิปไตยแบบเสียงข้างมากส่วนรวม อาจไปขัดขวางต่อเสรีภาพของทุนปัจเจกชน ด้วยเหตุนี้นโยบายอิงกระแสชาตินิยมแต่ยังคงความเป็นรัฐประชาธิปไตยก็อาจถูกดึงเข้าเป็นตัวช่วย แต่ก็มักเกิดข้อวิจารณ์อย่างหนักในแง่ของการละเลยความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนรวม รวมทั้งต่ออนาคตชาติด้วย ตัวอย่างที่ชัดเจนน่าได้แก่ การที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการนำของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ประกาศนโยบายไม่ยอมรับหลักการข้อตกลงที่ปารีสเรื่อง การลดสภาวะโลกร้อน ซึ่งเมื่อครั้งที่สหรัฐอเมริกาบริหารงานโดยรัฐบาลประธานาธิบดีบารัค โอบามา ให้การสนับสนุนอย่างดี โดยรัฐบาลทรัมป์อ้างเหตุผลว่านโยบายดังกล่าวไม่เป็นธรรมต่อสหรัฐ เป็นการทำให้ผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาเสียหาย ทรัมป์ชูประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ของประเทศเป็นเรื่องก่อนหน้าประเด็นอื่น ตัวอย่างอีกกรณีคือกรณีสหราชอาณาจักรถูกกดดันจากกระแสภายในประเทศผ่านการลงประชามติให้ถอนตัวจากสมาชิกสหภาพยุโรป ด้วยเหตุผลเรื่องผลประโยชน์ของสหราชอาณาจักรอีกเช่นกัน แต่กระนั้นแม้จะมีผู้วิจารณ์การดำเนินนโยบายสาธารณะของทั้งสองประเทศว่าอิงอยู่กับกระแสชาตินิยม และการดำเนินนโยบายนี้สะท้อนให้เห็นพลังแนวคิดของเสรีนิยมใหม่ อย่างไรก็ตามนโยบายสาธารณะสำคัญของทั้งสองประเทศคงยึดโยงอยู่กับกระบวนการแบบรัฐประชาธิปไตยอย่างแนบแน่น อย่างไรก็ตามการที่นโยบายสาธารณะประเทศใดภายใต้กรอบแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่จะอิงกระแสชาตินิยมมากน้อยอย่างไรนั้น ประเด็นที่ต้องพิจารณาได้แก่ อำนาจการต่อรองของประเทศนั้นๆ ในกรณีประเทศที่มีได้มีอำนาจการต่อรองสูงอย่างประเทศไทย การดำเนินนโยบายสาธารณะก็ย่อมต้องพิจารณาถึงผลกระทบเป็นสำคัญ เราอาจถูกโดดเดี่ยวในเวทีโลก หรือในกรณีหนักขึ้นก็อาจถูกมาตรการเพิกเฉย ไม่มีการเจรจาการค้าเพิ่มเติมเหมือนที่เราเคยถูกปฏิเสธการเจรจาการค้ากับสหภาพยุโรปในรอบสามปีที่ผ่านมา อันเนื่องมาจากปัญหาการเมืองภายในของประเทศ ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ายังไม่มีประชาธิปไตย และยังมีกระแสลัทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการทวนกระแสโลกาภิวัตน์ กล่าวอย่างง่ายก็คือนโยบายสาธารณะไทยต้องพิจารณาให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องและบรรยากาศของเสรีนิยมใหม่ หากไม่มีมากพอก็จำเป็นต้องเร่งสร้างหรือฟื้นฟูพัฒนาไปสู่เงื่อนไขที่มีอำนาจการต่อรอง จึงจะตอบคำถามปัญหาต่างๆ ที่ประเทศประสบอยู่ได้

สรุป ข้อเสนอแนะต่อการปรับตัวในนโยบายสาธารณะไทยให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงในกรอบของเสรีนิยมใหม่

1. นโยบายสาธารณะไทยจำเป็นต้องเข้าใจกระแสโลกาภิวัตน์ อันได้ กระแสการค้าเสรี กระแสนวัตกรรมสิ่งแวดล้อมโลก กระแสลัทธิมนุษยชน และกระแสประชาธิปไตย นโยบายสาธารณะไทยโดยเฉพาะภาคเศรษฐกิจนั้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ยังคงเน้นบทบาทการกำกับดูแลโดยรัฐอย่างมากผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2553: 56-68) ฉะนั้นในแนวคิดเชิงมหภาครัฐไทยต้องยอมรับและพยายามสร้างบรรยากาศให้นานาชาติเห็นเป็นที่ประจักษ์ว่านโยบายสาธารณะไทยดำเนินไปตามกรอบกติกาหลักของกระแสโลก นั่นคือการค้าเสรีที่มีหัวใจให้การให้อิสระคล่องตัวต่อภาคเอกชนให้กระตือรือร้นใจพร้อมๆ กับให้มีการแข่งขันอย่างเสรีมากยิ่งขึ้น เงื่อนไขเองจึงเป็นขั้นตอนแรกที่เราจะสามารถเจรจาต่อรองผลประโยชน์ต่างๆ ในเชิงเศรษฐกิจเราสามารถดึงดูดการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนด้วยบรรยากาศที่มีเสรีเชิงปัจเจกของผู้ผลิต

- และรัฐที่เป็นประชาธิปไตย ใส่ใจต่อประเด็นอ่อนไหวเรื่องสิทธิมนุษยชน และประเด็นสิ่งแวดล้อม กล่าวอย่างง่ายคือนโยบายสาธารณะไทยต้องไม่สร้างบรรยายกาศที่ไม่น่าไว้วางใจขาดความน่าเชื่อถือต่อกระแสหลักของโลก
2. ประชาธิปไตยและเสรีภาพปัจเจกชนในการประกอบการ มองเผินๆมักคิดว่าเป็นสิ่งไปกันได้ หากผลประโยชน์ภายใต้หลักการทั้งสองนี้อยู่ในทิศทางเดียวกัน ก็อาจทำให้มองไม่เห็นนัยยะที่แตกต่างกัน แต่หากเมื่อใดที่ความเป็นประชาธิปไตยในหลักการไปขัดแย้งผลประโยชน์ในเสรีภาพการประกอบการหรือการลงทุน เมื่อนั้นเราก็มองเห็นอิทธิพลของเสรีนิยมใหม่ที่ครอบงำระบบการเมืองเศรษฐกิจสังคมว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด กล่าวอีกนัยหนึ่งเสรีนิยมใหม่สนับสนุนเสรีภาพผู้ประกอบการ ที่ปราศจากการแทรกแซงโดยรัฐหรือมิให้น้อยที่สุด ทั้งในเรื่องกฎเกณฑ์ การลงทุน อุปสรรคที่ขัดขวางการลงทุน ในมิตินี้จึงไปกันได้กับแนวคิด “การค้าเสรี” ที่กลายเป็นวาทกรรมหลักของระบบเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตามในด้านหลักเสรีนิยมใหม่กังวลต่อปัญหาทั้งสองด้านทั้งในส่วนของความเป็นประชาธิปไตยและเสรีภาพปัจเจกชน นโยบายสาธารณะไทยจึงจำเป็นต้องเข้าใจต่อแนวคิดนี้ อย่างน้อยที่สุดนโยบายของรัฐจะต้องแสดงออกซึ่งการสนับสนุนการค้าเสรี ที่เอื้อให้กับทุกประเทศด้วยมาตรฐานเดียวกัน เคารพสิทธิเสรีภาพการประกอบการของปัจเจกซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการ เคารพสิทธิทางปัญญา การเร่งปราบปรามสินค้าลอกเลียนแบบอย่างจริงจังไม่ให้เกิดเป็นช่องทางให้วิพากษ์วิจารณ์ และแน่นอนที่สุดนโยบายสาธารณะไทยต้องตระหนักถึงการสร้างรัฐประชาธิปไตยไปพร้อมกัน เพราะหากไม่มีรัฐที่เป็นประชาธิปไตย เสรีภาพผู้ประกอบการหรือเสรีภาพปัจเจกชนก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้เช่นกัน นโยบายสาธารณะไทยจึงต้องเร่งสร้างและฟื้นฟูทั้งสองด้านอย่างมีสมดุลเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่มีเสรีในการลงทุนและพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ความยุติธรรมในสังคม(ในมิติทางเศรษฐกิจหมายถึงความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชน) และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และประเด็นอ่อนไหวที่สำคัญยิ่งต่อความยอมรับของนานาชาติคือ การละเมิดสิทธิมนุษยชน อันกระแสหนึ่งของโลกาภิวัตน์ ที่รัฐจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เป็นรูปธรรมให้ได้
 3. การสร้างความเป็นนิติรัฐ นโยบายสาธารณะไทยต้องเร่งดำเนินการสร้างมาตรฐานในการบังคับใช้กฎหมายอย่างประชาธิปไตยที่อานารยประเทศยอมรับ นั่นคือความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องมีการปฏิรูปที่มาจากทางเลือกตั้งโดยเร็วที่สุด อย่างน้อยที่สุดก็เพื่อแสดงให้เห็นความตั้งใจของประเทศไทย ที่จะใช้การบังคับใช้กฎหมายผ่านสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นหลักที่ประเทศประชาธิปไตยยึดถือกันทั่วโลก การใช้สภาที่มาจากแต่งตั้งทั้งสองสภาด้วยอำนาจพิเศษล้วนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากนานาชาติ และกลายเป็นข้ออ้างที่จะหยุดเจรจา ข้อตกลงทางการค้าการลงทุนมาโดยตลอด อันเป็นการเสียโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จุดรั้งการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่สู่ภาคการบริโภค การใช้จ่าย กำลังซื้อที่อ่อนแอลงและคุณภาพชีวิตจึงตกต่ำลง นโยบายสาธารณะไทยในเรื่องนี้จึงต้องกล้าชัดเจนในการกำหนดวันเวลาและขั้นตอนการดำเนินการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรและเปิดให้มีการจัดตั้งรัฐบาลอย่างโปร่งใส และมีอำนาจบริหารประเทศอย่างแท้จริงให้นานาชาติยอมรับ
 4. นโยบายสาธารณะไทยต้องมุ่งเน้นลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจ โดยตัวโครงสร้างของระบบเสรีทุนนิยมเองนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมในระดับร้ายแรง(สรวิศ ชัยนาม, 2555: 44) ซึ่งจำเป็นที่นโยบายรัฐจะต้องเข้าใจในธรรมชาติระบบเศรษฐกิจนี้และปรับตัวให้เหมาะสม แต่ประเด็นนโยบายสาธารณะไทยที่สำคัญกลับดำเนินไปอย่างเชื่องช้า ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการปฏิรูปที่ดิน การจัดเก็บภาษีที่ดินที่มีความยุติธรรม การเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น หน้าที่กลับทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงประทุขึ้นในหลายกรณีหลายครั้งรัฐบาลเข้าแทรกแซงโดยการใช้อำนาจพิเศษ กระบวนการเช่นนี้ก่อให้เกิดการขาดสมดุลในการพิจารณาพิจารณาผลประโยชน์ของท้องถิ่น ในที่สุดนำไปสู่การไร้เสถียรภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่สามารถหาข้อยุติในการจัดสรรทรัพยากรได้

5. การกลับมาสู่แนวคิดพื้นฐานในการจัดทำนโยบายสาธารณะที่ชอบธรรมต่อสังคม เราจำเป็นต้องกลับมาสู่การทบทวนการเสนอแนะนโยบายสาธารณะที่ถูกต้องมีความชอบธรรม ในฐานะการผลิตนโยบายสาธารณะจึงต้องมาสู่ฐานคิดที่เป็นรัฐประชาธิปไตยที่แท้จริงว่า นักวิชาการบางท่านเห็นว่าการศึกษาที่มีลักษณะเป็นรัฐรวมศูนย์อำนาจการเมืองการปกครองทำให้รัฐผูกขาดการตัดสินใจของประชาชนท้องถิ่นจึงอ่อนแอต่อการต่อรองผลประโยชน์การใช้ทรัพยากร (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2548: 29-37) นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่านโยบายการพัฒนาต้องพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจรัฐ เน้นการวางแผนจากล่างไปสู่บนหรือประชาธิปไตยรากหญ้า (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2555: 12) การสร้างหรือการริเริ่มนโยบายสาธารณะจึงต้องตอบคำถามของประเทศอย่างแท้จริงได้ว่ามีโครงสร้างของปัญหาอย่างไร จุดด้อยที่สำคัญของการศึกษาด้านนโยบายสาธารณะของไทยคือการเน้นไปที่การวิเคราะห์นโยบายมากกว่าการทำงานเชิงรุกคือการนำเสนอแนะนโยบายสาธารณะ (มยุรี อนุมานราชธน, 2553:11-12) ซึ่งนักวิชาการต้องมีการศึกษาอย่างรอบด้านกว่าเพื่อนำเสนอผู้มีอำนาจตัดสินใจ ทั้งนี้ทั้งนักวิชาการนโยบายสาธารณะและรัฐในฐานะผู้มีอำนาจตัดสินใจจะต้องตอบคำถามที่สำคัญที่สุดในประเด็นนี้ก่อน นั่นคือ เราต้องการนโยบายสาธารณะในฐานะของรัฐประชาธิปไตยที่แท้จริงหรือไม่ หากเราตอบคำถามนี้ว่า “ใช่” นั่นจึงนำมาสู่คำถามต่อไปว่า การสร้างตัวแบบนโยบายสาธารณะภายใต้ระบอบประชาธิปไตยมีจุดเริ่มอย่างไร พัฒนาไปสู่วงจรมตินโยบายสาธารณะต่อไป เพราะตัวแบบนโยบายหนึ่งๆมีองค์ประกอบและกระบวนการที่ต่างกัน และการนำนโยบายมาปฏิบัติที่ต่างกัน และแน่นอนอย่างยิ่งว่าการประเมินผลความสำเร็จของนโยบายย่อมมีจุดเน้นที่ต่างกันอย่างมาก บางครั้งการประเมินผลอาจแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และกลายเป็นข้อถกเถียงในสังคมอย่างหาข้อยุติได้ยาก อาทิ นโยบายจำนำข้าวฯ ที่มีเหตุผลที่มาและการริเริ่มของนโยบายในสถานการณ์การเมืองในตัวแบบหนึ่ง กับการประเมินผลของนโยบายภายใต้บรรยากาศของการเมืองอีกสถานการณ์หนึ่งที่แตกต่างกัน จึงกลายเป็นข้อถกเถียงในสังคมอย่างหาข้อยุติได้ยาก

นักวิชาการนโยบายสาธารณะจึงต้องตระหนักให้ได้ว่าสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ในรัฐและสถานการณ์นอกรัฐขณะหนึ่ง นโยบายหนึ่งๆมีความสัมพันธ์อย่างซับซ้อนกับอีกนโยบายหนึ่งๆ ด้วยเหตุนี้ประเด็นสำคัญยิ่งที่ผู้เขียนเสนอต่อนักวิชาการนโยบายสาธารณะก็คือ การตอบคำถามให้ได้ว่านโยบายสาธารณะไทยจะมีจุดยืนอยู่บนอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างไร เราจึงจะมีหลักยึดเริ่มต้นที่ไม่สับสน เราจึงจะสามารถตั้งคำถามที่ถูกของประเทศที่เผชิญอยู่และจึงนำไปสู่การดำเนินการเสนอแนะนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนที่เท่าทันต่อสถานการณ์โลกได้

เอกสารอ้างอิง

- แกรี่ แอล วอมสลีย์ (2546). รัฐประศาสนศาสตร์และกระบวนการปกครอง: การเปลี่ยนบทสนทนาทางการเมือง. ใน อัมพร ชำรงลักษณ์. (บรรณาธิการแปล), **แปลงรูปเปลี่ยนราก: บริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21** (17-46). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- เจมส์ ฟูลเชอร์. (2554). **ทฤษฎี: ความรู้แบบพบปะ**. ปกรณ เลิศเสถียรชัย แปล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ openworlds.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). **วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริง และความเป็นอื่น**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- เดวิด ฮาร์วี. (2555). **ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่** ภัควดี วีระภาสพงษ์ บรรณาธิการแปล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2555). **การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี อนุมานราชธน. (2553). **นโยบายสาธารณะ**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

- ไมเคิล คินสลิย์. (2553). **ทุนนิยมสร้างสรรค์**. สฤณี อาชวานันทกุล แปล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นเวลดส์.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2553). **เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัทศิริระ จำกัด.
- สรวิช ชัยนาม. (2558). **ความรุนแรงและการเมืองเพื่อการปลดปล่อย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- สรวิช ชัยนาม. (2555). **จากการปฏิวัติถึงโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2548). **การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- อำพร อารังลักษณ์. (2553). **องค์การ: ทฤษฎี โครงสร้าง และการออกแบบ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.